WIKIPEDIA

Agulin kieli

Agulin kieli (aguliksi агъул чӀал, *agul č’al*) on agulien puhuma dagestanilainen kieli. Sitä puhutaan Venäjällä Dagestanin tasavallan Agulin ja Kurahin piirien kylissä. Osa aguleista on muuttanut vuoristosta tasangolle Derbentin ja Kajakentin piireihin, Dagestanin kaupunkeihin, Bakuun ja Stavropolin aluepiiriin.[1] Agul on yksi Dagestanin virallisista kirjakielistä.[2]

Aguli	
Oma nimi	агъул чӀал (ağul ç̧al)
Tiedot	
Alue	Dagestan
Virallinen kieli	-
Puhujia	29 400
Sija	ei sadan suurimman joukossa
Kirjaimisto	kyrillinen
Kielitieteellinen luokitus	
Kielikunta	dagestanilaiset kielet
Kieliryhmä	lezgiläiskielet
ISO 639-3	agx (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=agx)
	Ohje

Vuoden 1989 väestönlaskennan mukaan Neuvostoliitossa oli 19 900 agulia, joista 13 800 Dagestanissa. Vuoden 2002 väestönlaskennan mukaan Venäjällä oli 29 400 agulin puhujaa,[3] joista 25 400 Dagestanissa. Dagestanin aguleista 98,5 % osaa agulia[4] ja 89,5 % venäjää.[5] Osa aguleista puhuu myös lezgiä, azeria ja tabasarania.[4]

Vuoden 2010 väestönlaskennan mukaan Venäjällä on 29 300 agulin puhujaa[6].

Agul kuuluu dagestanilaisten kielten lezgiläiseen ryhmään, jossa se muodostaa lezgin ja tabasaranin kanssa itälezgiläisen alaryhmän. Kieli jakaantuu varsinaisagulin, Kušanin ja Kerenin päämurteisiin, joiden välillä on foneettisia, sanastollisia ja osittain myös kieliopillisia eroja. Sanastossa on muinaisia iranilaisia lainoja, jotka kertovat agulien eläneen aikaisemmin huomattavasti etelämpänä.

Agulit käyttävät sivistyskielenään venäjää. 1930–1950-luvuilla kouluopetus tapahtui lezgiksi. 1990-luvun alussa luotiin kyrilliseen kirjaimistoon perustuva kirjakieli, jota käytetään opetuskielenä koulujen alaluokilla. Dagestanin muiden kielten tapaan venäjästä poikkeavia äänteitä merkitään erilaisilla kirjainyhdistelmillä sekä merkin Ӏ avulla.[7] Agulin piirin Tpigin kylässä ilmestyy vuonna 1993 perustettu agulin- ja venäjänkielinen sanomalehti *Vesti Agula*.[8]

Lähteet

1. *Jazyki mira: Kavkazskije jazyki*, s. 399. Moskva: Academia, 1999. ISBN 5-87444-079-8.
2. *Jazyki Rossijskoi Federatsii i sosednih gosudarstv. Tom I*, s. 35. Moskva: Nauka, 1997. ISBN 5-02-011237-2.
3. Vserossijskaja perepis naselenija 2002 goda. 4.4. Rasprostranjonnost vladenija jazykami (krome russkogo). (http://perepis2002.ru/ct/doc/TOM_04_04.xls) *perepis2002.ru*. Viitattu 21.2.2009. (venäjäksi)
4. Vserossijskaja perepis naselenija 2002 goda. 4.6. Vladenije jazykami (krome russkogo) naselenijem otdelnyh natsionalnostei po respublikam, avtonomnoi oblasti i avtonomnym okrugam Rossijskoi Federatsii. (http://perepis2002.ru/ct/doc/TOM_04_06.xls) *perepis2002.ru*. Viitattu 21.2.2009. (venäjäksi)
5. Vserossijskaja perepis naselenija 2002 goda. 4.3. Naselenije po natsionalnosti i vladeniju russkim jazykom po subjektam Rossijskoi Federatsii. (http://perepis2002.ru/ct/doc/TOM_04_03.xls) *perepis2002.ru*. Viitattu 21.2.2009. (venäjäksi)

6. Naselenije Rossijskoi Federatsii po vladeniju jazykami (http://www.gks.ru/free_doc/new_site/population/demo/per-itog/tab6.xls) *gks.ru*. Viitattu 20.1.2012. (venäjäksi)
7. *Jazyki Rossijskoi Federatsii i sosednih gosudarstv. Tom I*, s. 34–36. Moskva: Nauka, 1997. ISBN 5-02-011237-2.
8. Lehden verkkosivut (http://agul.etnosmi.ru/about.php) *agul.etnosmi.ru*. Viitattu 21.2.2009. (venäjäksi)

Dagestanilaiset kielet

aguli | ahvahi | andi | artši | avaari | bagval | bežta | botlih | buduhi | dargva | dido | godoberi | hinalug | hinuhi | hunzibi | hvarši | karata | krytsi | laki | lezgi | rutuli | tabasarani | tindi | tšahuri | tšamalali | udi